

(١) مفسلف ماع فیر عت: م هذز اود أسلج

مِحْرًا نَمَحْرًا لَإِلَهِهِ
 نَيْمَلَعًا بَرَّ لَهِ دَمَحًا
 نَيْرَهَاطًا هَلَا وَدَمَحًا نَيْبَجْتُمَا لَإِلَهِهِ قَرِيخًا لَإِلَهِهِ قَلَاصًا
 نَيَعْمَجًا مَهْنَادًا لَإِلَهِهِ قَنَعًا لَإِلَهِهِ

و. بیتیادلا هضراوع و دوجولا تعیبط لیل رظنا فی قحلا لیل قخلا نم یذلا و هو : لولأا رفسلا
 کلاسما هیف

ل: حارم اُتسد و تمدمه هیف و . مولعا عیمجی فن اسنلا اهیلا ج تحیی تلا فراعملا فی ف: لولأا کلسملا
 2. بافرشد و اهتیاغ و لولأا اهمیسقت و نفسللا فیرعتی ف: تمدملا

تمکد و هفسلف مدع فیرعت

ز: اتسا ترابع هک دناهدرک تمکد و هفسلف یاری فی فیرعت اجنیا رد نیهلأتملاردصد موحر م
 قیاعدت فرعمه طساو هبی ناسنا سفنلامکتسا» «بی نیعلا ملعلا ایهاضم ایلقع املاعن اسنلا قروریص
 «. اهیلعی هام لیل تادوجوم

تسا نکم لیلو ؛ اتسا ام تاینهذ ساسارب ، میراد تادوجوم هرابرد قیدصت ایلر و صت ام هچنا
 هب ، میوشی مل اکشا و مابنتشا راجدی هیدبل ناسم رد ام هکی تقو . دشابذ عقاو اب قبطنه ام تاینهذ هک
 دوجوم کین نوکت و تقیقد هب هکی یایاضق رد اصوصخ ، یرکفو یلمأتو یرظنل ناسم رد لیلوا قیرط
 اجنیمه زا . میشاب هتشداد ی حیحص رو صت و میشاب ع لطم دیاشد و دیاب هکی روطن ا میناوتی مذ ، ددرگی مر ب
 دنیا مرفی مانیسن با موحر م هک اتسا

نارکید و اتسا بو یغلام لاع را ک طقف ، اتسا و زیم لصفن امه هک ، دوجوم ره تقیقد هب ندیسر
 ی م تادوجوم قیاعدت نید کترتشم ضارعا و تا کرشم ساسارب طقف ام و دنرادنهار هلمسم نیا هب
 نأ هیضرع ت ایصوصخ زا یضعب هب ایتسا نأ هیسنج قیاعدت هکی تا کرشم زا یضعب هب میناوت
 3. و اتاذ قیاد هب ندیسر یانعم هب مذ ، میسر ب دوجوم

درادن ناکما و ایلر و دناوتی مذ ناسنا نوچ ؛ اتسا حیحص و اتسا روطنیمه اعقاو هلمسم نیا و
 هینیوکت تینونیب مدعو ی عقاو داخا هکنیا رگم ، دنک ادیبی روضد ملعو عطاحا عی شد کیت تقیقد هب هک
 ناسنا م هرادقم نامه هب ، دوشب ادیب تفرعم نیا هک رادقم ره هب و ، دشاب هدش لصاد و انیب و عی شنید
 دنکی م ادیبی سرتسد و دوشی م کیدزدت یعقاو نأ هب

ادیب علاطا ی تسه تقیقد هب ینعی ، تادوجوم هممه تقیقد هب دهاوخب ناسنا رگا اذهی لعءانب
 ادیب هینیع تدحو و ایلر و دوشب دحتم ی تسه تقیقد اب و ایلر و لقع و سفن هک تسید ایلر ، دنک
 یانعم دوشی م نیا . دنک ادیب علاطا عایشا تقیقد هب دناوتی م ناسنا هک اتسا تروصنیا رد طقف . دوشب
 بتمکد

نتمرد هک اتسا ییاهدیدرت و ل ناسم زا یضعب رطاخ هب منکی م ضرع ناتمذ هکی بلطم نیا

1. تس: بل خ
 2. ۲۰ ص ۱، ج ، قیلاعتلا تمکلا
 3. ۳۴ ص ، تاقیلاعتلا

به ناسنا تَقِيْقِد ی وهام رییغت و یر هوج ل دبت و رییغت و لَوَحْدَ زَا تَسَا تَرَابِع تَمَكِد . دراد دوجو ل احه با ت . دنکی م ادیپ تَیْنِیَع ی تسه ماظن تَقِیقِد اب ، دسری م تَقِیقِد نَأ هِب ی تقو هک رگید تَقِیقِد کِی ناسنا اهنته ن لَأ ی لو ؛ دوبرار قرد ی رود و دوبرار قرد قیافن ، دوبرار قرد تَیْرِیغ ، دوبرار قرد تَیْئود ، دوشی م ن اتسوب نَأ نیع و دوشی م لزنم نیع هکلب ، دوشی م لزنم عَزَج اهنته ن و دیای م لزنم دوخ رد نیع ، دوشی م راجشا نیع ، دنتسه اجنیا رد هک دوشی م ی تاناوید نَأ نیع و دوشی م اهت خرد نَأ نیع . تَمَكِد دنیوگی م ار نیا . دوشی م عامس نیع و دوشی م نیمز نیع ، دوشی م راهنا

زَا ی تسه ملاء رد هچنآ ل ک رد ارش دوخ دوجو ناسنا هک دوشی م بجوم تَمَكِد نیا تقون آ ساسحا ، دراد ق قح ت هک ی تسه ملاء ع زَا ی ملاء ره رد نینچم ه و دراد دوجو تادرجم ریغ و تادرجم هکلب ، شَقْر و ی شَقْد تروص هذ اهنتم ، دوشی م عقاو ناسنا دوجو رد ملاء نَأ زَا ی تروص ن یاربانب . دنک ، دهدی م ربخش دوخ دوجو زَا ، دهدی م ربخ ملاء نَأ زَا ناسنا ی تقو هَنَّاگ ؛ ملاء نَأ زَا ی نیع تروص کِی دهدی م ربخ و دنکی م ماگن هکنیا هذ

الآن که شما در اینجا نشسته‌اید، اگر از شما بپرسند: «آقا، در آن طرف منزل چه خبر است؟» پنجره را باز می‌کنید و چشمتان را به آن اطاق‌هایی می‌اندازید که در آن طرف است و آنجا را نشان می‌دهید و می‌گویید: «آقا، در آن طرف دو تا اطاق، یک مطبخ، یک ایوان، فرش، دیوار، آجر و امثال ذلک است.» ولی آیا خودتان آجر هستید؟ خودتان آن طرف هستید؟ خودتان شیشه و در و پنجره هستید؟ نیستید؛ فقط نشسته‌اید و خبر می‌دهید. به این کار نمی‌گویند «حکمت»، بلکه می‌گویند «علوم نظری».

فألوم فایرعت دقت

در این عبارت مرحوم صدر المتألهین و همچنین در بیان مرحوم حاجی خلط شده است، و خلجانی که در عباراتشان وجود دارد حکایت از این قضیه می‌کند. اینها بین جنبه تصویری و تصدیقی علمی و بین جنبه تبدیل جوهری خلط کرده‌اند. به این کار نمی‌گویند «حکمت»، بلکه می‌گویند «حکایت». شما در اینجا نشسته‌اید و به عکسی که در مقابلتان هست نگاه می‌کنید. این عکس از افرادی که در این عکس هستند و از خصوصیات مجلسی که در این عکس است و از یک سری مسائل دیگری حکایت می‌کند. حالا مثلاً این عکس مربوط به پنجاه سال پیش است، ولی شما که پنجاه سالتان نیست، بلکه شما سی یا چهل سالتان است و در آنجا حضور نداشته‌اید؛ اما شما می‌گویید: «لباسی که این افراد پوشیده‌اند دلیل بر این است که آن موقع فصل زمستان بوده است، کیفیتی که اینها نشسته‌اند دلیل بر این است که مجلس صمیمانه‌ای بوده است، نحوه جلوسی که اینها با هم داشته‌اند حکایت از این می‌کند که ارتباط اینها با همدیگر خیلی زیاد بوده است، خصوصیتی که در آن مجلس هست حکایت از این می‌کند که این مجلس مربوط به یک شخص وضع یا یک شخص غنی و ثروتمندی بوده است.» چگونه به این مطالب پی بردید؟ شما نشسته‌اید و در این عکس تفکر و تأمل می‌کنید و از آثار و علائم، به مطالبی پی می‌برید که داخل عکس نیست. ارتباط اینها را داخل عکس ننوشته است، بلکه در عکس فقط می‌بینید که با هم می‌خندند. این را که آن موقع فصل زمستان بوده است، در داخل عکس ننوشته است، فقط چون لباس گرم پوشیده‌اند، شما پی می‌برید که آن موقع فصل زمستان و سرما بوده است. بین شما و بین این عکس هیچ ارتباطی نیست! به این نمی‌گویند «حکمت عینی و قلبی»، بلکه می‌گویند «حکمت نظری».

تاقیدصت و تاروصت زَا هک ی شوقن یرسد کِی هِب س فذ ش اقتنا فرصد ی نعید یرظن تَمَكِد س فذ اب قباطم ای ، تاقیدصت و تاروصت نیا لاد ؛ دنکی م تیاکد هیر ملاء س فذ لئاس فذ لئاسم یرسد کِی هِب ت بسن . تَسَا رَمَلَأَس فذ اب فَلَخْم ای و تَسَا رَمَلَأ

ت بسن هک ی تاقیدصت و تاروصت رد ناسنا ی نعید ؛ تَسَا «تیر شبلأ ی قاطلا بسد ی لع» اجنیا رد و عقاو هِب ن دیسر رظنه طقن زَا هک ی تقاط نَأ راقم هِب ، درادش دوخ زَا ی ادج قیاقد و رملأس فذ هِب مه ملاء ماظن ن یهار ب و تاقیدصت و تاروصت زَا راقم نام هِب ، دنکی م باسکا عی شلاء تَقِیقِد هِب ن دیسر

دنکیم ادیب علاطا

دوشب نشور هیضق نی اتمنزی مل اتم کید

نآ معفد کید، دیتسه رفق کید اب ندرک تبصّل ادر د هک دیدید باوخر د امشل اتمب این مرگا
نیا معفد کید هک دیاهدینش لقاقد، دیشاب هدیدن مه ناندوخ رگا لاد! ارگید صخش کید دوشی م صخش
ارگید صخش کید دوشی م صخش

تفگی م و درکی م فیرعتن م یارب و دوب هدمآ ی صخش تقو کید

مر هوش دشی م مردار بتاقوا ی هاگ و مردار بدشی م مر هوش تاقوا ی هاگ هک دیدید باوخر د ن
ی هاگ، ش هوش دوشی م تاقوا ی هاگ؛ دریگی م دوخ هب تروص اتود هک تسا تقید کید
هدیدن ناسنا هب تبسز رگا و، دنشاب هدید همه دیاشد و تسا ی داغ رما کید نیا. شردار بدوشی م تاقوا
وا ت ایصوصخ و دوشی م صخش نآ ی لکروط هب صخش نیا نلا. دناهدید رگید عایشا هب تبسز، دنشاب
ی م ش دوخ و درگی م رب مر ابود دعب و دوشی م واه تریسرد هکلب، تروصرد اهنتهز، دنکیم ادیب ار
ی لوا تروص نامه ی نعید، دوش

امش ی نعید؛ دیاهدش س کع نیا اعقاو هک دینکب ی روستن نینچک کید امش، ام هیضق نیمه رد لاد
نآ امش، تسا هتسشن شرانک هک دیوشب ی صخش نآ امش، تسا س کع نیا رد هک دیوشب ی صخش نآ
نیا رد... و دیوشب لزمن نآ امش، تسه ولج نیا رد هک دیوشب ی بیس و لاقترپ نآ و فورظ و فرظ
نیا زا تیاکد س کع نیا هک دیوگی م رگید؟ دینکی م ادیب س کع نیا هب تبسز ی ساسا هچ تروص
تسا نیمه دوخ هک دیوگی م هکلب؛ دنکیم هلئسم

ایا؛ ی تسین هنسزگ امش هک دنیوگب ای، ی تسه هنسزگ امش هک دنیوگب امش هب نلا رگا ل اتمب این م
ی گنسرگ نوچ! ریخهز؟! م هنسزگ ن م سپ، ی تسه هنسزگ هک تسا هتفگ ن م هب ی نلاف نوچ هک دیوگی م
هتفگ و هک صخش کید زا منکی م تیاکد هک دیوگی م ت قوچیه. دینکی م ساسا ناندوخ دوجو رد ار
ی م ساسا ناندوخ رد ار یریس؛ دینکی م ساسا ناندوخ، تسا ناندوخ دوجو! م هنسزگ هذب هک تسا
ی م سمل ناندوخ ار ناندوخ ی دوجو ت ایصوصخ. دینکی م ساسا ناندوخ رد مه ار ی گنسرگ و دینک
ناندوخ دوجو زا و ناندوخ زا هکلب، دینکی م تیاکد هکنیا هز، دینکی م ی لقعن و ی نادجو و ی نعید سمل. دینک
دیهدی م ربخ

زا رگا هک تسا اجنیا. عایشا ی نعید دوجو دوشی م نیا، دیوشب ی دارفا نینچک کید امش رگا لاد
هک تسین ی سکر رگید نوچ؛ دیاهداد ربخ ناندوخ زا رگید، دیداد ربخ تسا س کع نیا رد هک ی صخش نیا
، دیدرک نایب لاقترپ نیا یارب ی زیم لصف امش رگا هک تسا اجنیا. دیتسه ناندوخ هکلب، دیهدب ربخ وازا
، دیدرک نایب ار صخش کید زیم لصف امش رگا هک تسا اجنیا. دیتسه ش دوخ نوچ؛ تسین مابتشا رگید
لصف نآ هب هک تسین روطنیا رگید و، دینکی م نایب ناندوخ زا و دیراد علاطا ناندوخ هب امش عقاو رد
دیشاب هتشاندهار زیم

ی نعید تمکد اب ی رظن تمکد زیامت

قلخ هب قلعت داعبنا هنج هک دنک ادیب ی درجت و ل دبت ش دوجو رد ناسنا ی نعید تمکد نیار بانب
، دنامن ی قاب ی برقر رگید هک دوشب ی وحنه ب برق نیا و دوشب نیز گیاج ب هب طابتر ابارتقا و دورب رانک
و دینک ادیب ی روضح ملع امش رگا. دینک ادیب دوجو ملع هب تبسز ی وهام و ی قیقد داخا و تینیع هکلب
اذ! دیکرتی م ناتر سلاو، تسا هشدن ناتر سلاخاد ملع نیا اهنته؛ دیوشی م ملع، دیوشب ملع تادوجوم
ملاک و تاپاور و تاپا رد هک ی تمکد تقیقد. تسا رس ی انعم هب اجنیا رد لقع و تسا ی لقع تروریرص
فرص و تسا ی لقع هلئسم هکنیا هز؛ تسا سفن ی درجت ل وحت نیا هب مرانشا، تسا هدمآ هفسلافا ی نافر
م هاوخر ع اذ. دناهدرک انعم مه ربیعت نیا هب امک هچرگ، تسا ی نیهارب و ی قیدصت و ی روست لاقتنا
دراد دوجو تارابع رد فلاتخا اجنیا رد روطچ هک درک

دنتسه هکیروطن از ایشا ایادخ^۱؛ هی هاکمک عایشلا ی نرا مهلا» : دوشی م هک ت سا اجنیا نیاربانید دیوگی م عقاو رد ، نکت یاذع ن م هب ایادخ هک دنکی م ضرع راگدرورپ هب ربمغیپی ی تقو «! مدب ناشن م هب هذ ، منیبی م تسه هکی روطن ا ار س کره ن م رگید ع قومن آ ، ن ادرگب دوجو ت قیقد هب ل صتم ارم هک ن ارگید هکی روطن ا هذ و دنسیونی م اهب اتک رد هکی روطن ا هذ و دنکی م ل قذ ن م یارب هکی روطن ا ن اربو تسه هکی روطن ا و هیلع و ه امک ار عی شن ا ن م هکلب ؛ درادن هدیاف روطن ا ! دنیوگی م ن م یارب نیا . بتسا تیلانو ، تیوهو ه نیا همزلا . منیبی تیفیک نیمه هب ، دراد هک ی تیوه ن ا ر ب و تسه هک ی تیهام . بتسک دوشی م

ی لوصد مء و یروضد مء توافق

دذع عی شلا روضد ی نعید یروضد مء . بتسا دوجو یروضد مء . بتسا یروضد مء نیا ناسنا سفن رد عی شد دوجو ی نعید هکلب ، سفنلا دذع عی شن ا روضد هب مء هکنیا هذ ؛ سفنلا ار اذغ نیا ديهوخی م و دیتسه همنس رگ م ه امش و دنراذگی م امش ی ولج ی یادغ ن ل ا لاثم بابن م هچ «! مروخی م ن م ، هذ» : دبیوگی م و تسا دساف اذغ نیا هک دینیبی م و دینکی م و ب ی رذق ، دیروخد ار ناتدوخ دوجو نوچ ؟ دیروخی م ن ا رچ ؟ دیشکی م اذغ نیا زا تسد هک دوشی م ادیب امش رد ی ساسحا نیا نوچ و دیریگی م رظن رد ار تحصد و تملاس و دینکی م ساسحا م ه ار وا ی اقبو و دینکی م ساسحا دوجو ی تقو . دینکی م ضار عا وا هب تبسن سپ ، دینکی م ی قلذ دوخ تیفاع و تحصد اب فلالم ار اذغ هوبن روطنیا ؟ متسه هذن ن م ای ؟ متسه ن م هک دیدرک رکف ناتدوخ اب ایآ ، دیتفرگ رظن رد ار ناتدوخ یروضد مء زا تسا ترابع ناتسفن رد امش دوجو نیمه . بتسین اهفر د نیا و تسا

ن م تحصد اب و ن م دوجو اب نوچ ، مروخی م ن ا ر اذغ نیا» : دینکی م ادب هک ی طابنتسا ن ا مء . بتسا یروضد مء نودام هبترم رد و تسا «مء هب مء» هکلب ، بتسین مء ، «تسا راگزاسان ی رایسب رد . دوشی م ادیب مء هب مء دعب ، تسا مء ل وا . بتسا مء هب مء یارب تلء و اشنم یروضد ا رچ . میدرکی م مادقاً اعطق ، میتشادن مء رگا . میراد مء طقف هکلب ، میرادن مء هب مء لاصا ام دراوم زا مء ن ا . دینک مادقا هیضق نیا هب تبسن امش درازگی م ن و تسه اجن ا رد مء ن ا نوچ ؟ دینکی م ن ا مادقا امش . دینک عفد ناتدوخ زا ار راضم و دینک بلج ار عفانم ؛ دینک مادقا ی اهلئسم هب تبسن امش هک دوشی م ثعاب یروضد مء نوچ ، دشکی م بقع ار ش دوخ و دسرتی م ، دیریبی م هر جنپ رانک ار هچ هک ی تقو

ای دز ادنیب ار ش دوخ هکنیا زا تشادنی ی ناا چ بیه و دشی م ترپ نییاپ هب ، تشادنی یروضد مء رگا . دراد دیای م بقع اذل ، دنیب کبانر طخ ش دوخ یارب ار هلئسم نیا هک دوشی م ثعاب یروضد مء . دز ادنیب هتفرگارف مء ن ا ار ناسنا دوجو هکنیا اب ی نعید ؛ بتسین مء هب مء ، یروضد مء رد تقو چیه یرداچ لثم . دراد دوجو ی هیضق نینچم هک تسین رعاش دوشن هذ رد ناسنا ی لو ، تسا مدرک رپو یروضد مء ، دوشی م صخش ن ا ر ب ل متشم رداچ ن ا دوجو مامت و دنز ادنای م صخش کی یور رب هک روضد ، عی شن نیا دوخ و تسا هتفرگ ار ناسنا دوجو مامت ی نعید ؛ تسا ناسنا دوجو ر ب ل متشم م ه دنکی م ادیب عی شلا دذع

ی م و دنکی م هاگن لاپ ن ا ز ا ادخ ی نعید ؟ دراد قیلاخ نیا دوجو هب مء ادخ ایآ ، رگید ترابع هب ن تفر ، ار اهن دمآرد ؛ دنیبی م ار همه ادخ ؟ دش دلو تم شردام ز ا ن ل ا و دش داجیا ن ل ا دیز نیا لاثم هک دنیب ی م هک دنتسه هذع کی ، دینک عافخا ار هلئسم ديهوخی م امش چره ، هصلاح ... و ار اهن دشت سرد ، ار اه ی م ش ا هکنلام اهنتهذ ؟ مینک راکهچ ار نیا رخا . دنیبی م م ه ش ا هکنلام هکلب ، دنیبی م ادخ اهنتهذ ! دنیب ن اشدوخ رد یروضد مء نیا و دنراد یروضد مء ؛ دنیبی م هک دنتسه م ه ی رگید دارفا هکلب ، دنیب نیا ، دنتسه رضاد هذع و تاذلا دذع ، عایشا هکنیمه هکلب ، بتسین روطنیا ادخ مء ی لو . دراد روضد

^۱ باتک رد ی گنھا ر دو بک رفعد محم لام جاد ملق هب ن ا ح رش اب هک نینمؤلار یما یاعد» : ۱۰۷ ص ، ۵ ج ، ی سانشد داعم «. بتسا هذع بطن ی بیج کچوک

ادخ ملء زا تسا ترابع

مذادی مذ، مدنب ار ممشچ نمرگا. مینک زاب ار ناممشچ دیاب، مینک ادیپ ملء کی دیهاوخب امرگا نآ، ددرگی مرپ و دروخی ممشچ به اجنیا زا روند، منکی مزاب هک ار ممشچ. تسا باتک ن میولجر د هک زاینه میروضد ملء رد امش میلو. تسا باتک ن میولجر د هک منیبی م تایصوصذ نیا دوجو اب تقو هفتاذ به زاینه مذ، دیراد هماش به زاینه مذ، دیراد سمل به زاینه مذ، دیراد شوگ به زاینه مذ، دیراد ممشچ به نیا. امش دزرد میشد نآ دوزروضذ زا تسا ترابع میروضد ملء. دیرادن زاینه میزیچ چیه به؛ دیراد. تسا ملء مبترم نیرتی لاء هک، میروضد ملء دوشی م

به ملء امش. تسا رارق رب میثیئود، میشد نآ نیب و امش نیب هرخلاب، دیشاب هتشاد ملء امش رگا هدیاف نیا و، تسا میثیئود، ریغ نیب و امش نیب سپ. دینکی م ادیپ «ریغ» به ملء؟ دینکی م ادیپ میزیچ هچ، تسا باتک اجنیا: دینک ادیپ ملء هچره. دوشی مذ امش دئاع میزیچ چیه، دینک ادیپ ملء رگا نوچ؛ درادن امش درد به چیه هانیا اما؛... و تسا طبض اجنیا، تسا تعاس اجنیا، تسا کاسد اجنیا، تسا رتفد اجنیا. امش میارب هچنآ زا تسا ترابع دنک عابشا ار امش دناوتی م و دروخی م امش درد به هچنآ. دروخی مذ میروضد ملء دوشی م نآ. دیریگ رارق امش ن ادجو رد مینعید، دوشب ن ادجو

میثیعضو هچ رد هک دمهمی م. تسا لکشم مبتلا - دنک ربوصت ار میلوفط نینس می تقو ناسنا می تاروصت هچ، تسا هدوب هچ و میاهت ساوخ، تسا هدوب می دد هچ رد میایشا به تبسذ و ملء، تسا هدوب می ریسر کفزا می اهدوحم هچ رد و تسا هتشاد تایید و گرمزا می تاروصت هچ، تسا هتشاد می تسهزا می نعید؛ دهدب رارق هچنآ میاج ار ش دوز دیاب، دنک تبیرت دهاوخی می تقو ناسنا: دنیوگی م. تسا مدرک دنک تبحص هچن نیا اب دناوتی م تقو نآ، دوشب هچن ات، دنک کچوک، دنک کچوک، دنک کچوک ار ش دوز. دمهب ار وانابز و

نیا، دیری م ماسلا میلع اضر ماما ترایز میارب دهشم به و دیریگی م ار هچت تسد امش می تقو می مذ ار اهفرد نیا و مرد هچن نوچ؛ میبای می و مپوری م مرد روطنیمه هک دیوگب طقف هک دشابز روطن دیریب، دیریب مرد ار و دیهاوخی م هک می تقو میلو، تسا بوخ دیریب مرد ار و مبترم کی می زور. دمهب، تسین مزلا هک دیوگی م و دیوری مذ اهانآ ناندوخ. دیهدب ش ناشن م ار اجنآ، دنتسه اهرتوبک هک می یاجنآ دیاب دنک ادیپ لیم و تبغر اضر ماما به تبسذ هچ دیهاوخب رگا اما. تسین می زاینه م هچن نیا میارب سپ م هرگید میاج کی به حیرفت و ش درگ میارب ار و دیاب و، دیهدب ناشن و می م ار اهرتوبک و دیریب ار و اضر ماما به تبسذ میحص ریغ روصت کی، دورب و دنیب و دیاب هک دشاب نیمه طقف رگا لاؤ؛ دیریب دوشی م ادیپ و میارب

نامهم م و، دنکی م ریس می قفا هچ رد نلا و دنیب و درانگی هچ میاج ار ش دوز دیاب ناسنا. تسا می اهدوحم هچ رد ن نیا نلا دنیب و درانگب ن قفا رد ار ش دوز دیاب ناسنا. دهدب ماجنا ار راک ماجنا می تبیرت میلع و دهدب رارق همانرب و به تبسذ دناوتی م تقو نآ، تشانگ و میاج ار ش دوز می تقو ام لاماد! درادن می لاکشا و تسین می زاینه! دیدن، دیدن م ار سابل نیا هک دیوگب لاثمب اینم مکنیا مذ؛ دهدب قبط رب دیاب ناسنا و تسا می رکف معسو و هدوحم کی میارب ن، ریخن. ام لثم م و، میثیوی می مابق کی! دشاب میحص تبیرت دیاب تبیرت مهنتم، دنک لمع می رکف معسن آ

دشابن اترظن رد - تسا لکشم مکنیا اب - قیقدر و طبه میلوفط تلاد ن رگا لاثمب اینم لاماد می کاردا لاماک ار میروضد ملء معقو منآ، دیتسه می قفا هچ رد هک دینک ساسحا م ار نانتلا تلاد و می نوگرگد کی، تسا هدش ادیپ امش رد تایبرجت عطساو به و نامز رورم عطساو به هک می لوحت نیا. دینک و ضر او و راتآ، می نوگرگد نآ زا. میرانگی میروضد ملء ار نآ مسا هک تسا مدرک داجیا امش رد. دیریگی م تشنذ تاروهظ و تازورب

نوچ، ددخی مذ و به می سک، دنزب م هکتشپ اتود و دیاب قباط نیا رد هلاسود هچ کی رگا هک دنیوگی م، دینزب مکتشپ اتو می مومع س لجم کی رد امش رگا لاثمب اینم اما! تسا هچ هک دنیوگی م

اب یسک، دنزب کتشیپ هلاسود هچب رگا «! منسه هلاسود هچب نم»؛ دبیوگی دیناوتی منامش! تسانا وید هچب هک دنیوگی، دهدب ماجنا یراک مهنیا زارتدبرگا؛ هچیه هک راکنیا. تسانا هچب نوچ دراند یراک و تسانیا تهجهب نیا. دینکی هجوت بلج، دیهدب ریغت ی مکناتمشچ و وربا ردی تدامشرگا اما! تسانا ملء ابامش یروضد ملء هک دیا هتفرگ رارق یروضد ملء و روضد تیعموم کپ رد امش نلآا هک تازورب و تاروهظ و راتاً، یروضد ملء نیا یاضنقم هب. تسانا مدرک ادیب تواقفت تیلوفط یروضد یروضد ملء رطاخهپ اهنیا ههمه. دوشی میظنتن ناسنا اب مدرم تاعقوت و دنکی مادیپ تواقفت تیلوفط ابامش زارگا اذل. دنکی مساسداش دوزخ دوجو رد، دنک نایب مکنیا نو دب ناسنا هک تسانا یزیچ نأ رطاخهپ و یهاوخنوچ «! منکب ار راکنیا نمایا»؛ دبیوگی م «! دینکی منار راکنیا امشارچ، اقا»؛ دننکل او سامش نم»؛ دبیوگی مساسدا نأ اطلساو هب و، دینکی مساسدا و دینیبی م ناندوز ردی یاهزیچ امش یهاوخن یروضد ملء دوشی م نیا «! مهدی منماجنا ار راکنیا

ریغ یگنسرگ، دنکی مکرد ار یگنسرگی تقو ناسنا، دیدومرف هکی لوا لاثم نیمه رد: نیملت؛ دشاب نیعت مدع و نیعت هب هچرگا، تسانا اجنیا رد تیریغ و دنکی م قرف ناسنا اب و تسانا ناسنا یروضد ملء زارتلا اب ملء کپ دیاب، مینک ضررفار یروضد ملء دنوادخ یارب میهاوخنرگا یلوا. تسانا ایشا تینیع اجنیا ینعی، دشاب.

تسانا یریس و دوجو رد ای و تسانا یگنسرگ و دوجو رد هک تسانا ناسنا! دینک هجوت: دانتسا. تلء و فرش اذ هکی لآرد، دنتسه یوطنم اذ تاذ رد تادوجوم ههمه؛ تسانا ه اذ رد هلسم نیمه ینعی، دینیبی م یروضد ملء هب دوزخ دوجو رد ار تادوجوم ههمه دوجو و تسانا تادوجوم ههمه یارب، دنیبی و دشاب هتشداد فارش! رگید تسد کپ اب و رگید مشچ کپ اب مکنیا ه؛ دینیبی م تلء ارش دوزخ و دناهدرک ادج ار اذ و دناهدرک میسرتر ی لئاسم نینچمه معیش یاملء و معیش زانقاندز هک روطنامه: دناهنف و دناهدیهفن¹ «هنم و لذ هقلذ و هقلذ نم و لذ الله ن!»؛ تیاور رد ار «ولخ» یانعم

دوشی م ادج هبنی فدوت کیزا هکی ا هکتلثم، دوشی م ادج وازا تاقولخم هک تسانا ی دوجوم اذ، دنکی م ادیب مطاحا و دینیبی م و دزادانی م مشچ اذ دعب و دوشی م ادج مه اذ زان هکت کپ یروضد ملء. دش ادج وازا هکلب، دشن یروضد ملء هک نیا. تسانا تیفیک نیا هب دارفانیا روصت هبترم هکلب، دشاب هکت و عجز مکنیا هبتلا؛ دنکب مساسداش دوزخ دوجو رد ار و دوجو هک تسانا نیا. تسانا یروضد ملء نیا. تسانا

یلو، دیایی م یریس نأ یاجهپ و دوشی م فرطرب یگنسرگ اذل؛ تسانا روطن نیمه مه یگنسرگ ضرعانیا و یگنسرگ. دنکی م مساسداش دوزخ دوجو رد ار یریس نیا، تسانا ریس هکی تقو رد مه زاب زان فرشاً و یلعاً، سفن هلمرم و تسانا و دوزخ هب تبسن هلزان هبترم رد، تسانا مدرک ادیب هکی تیفیک و تسانا عوج و عیش هبترم

ت مکد فیرعت رد «هیلء وهام یلع» دیق اب «میرشبلل نقاط یلع» دیقی فانت و (أ) هباشم ایلء املء ناسنلا اقرور یصد تمکلا»؛ دناهدرک تمکد یارب هکی فیرعت سپ زان تسانا ترابع هکی دنداوخ و یرظن تمکد نأ ه؛ تسانا دارم تمکد نیا «نیعلا ملءلا» ایهاضم دیایی م ناسنا نهذ رد دعب و تسانا باتکر رد لوا هکی شوقن یرس کپ و تاقیدصت و تاروصت یرس کپ ههمه. تسانا تمکد نأ یارب هلیسو و همدقم نیا، تسین تمکد هک نیا. ددنیبی م شقن ناسنا سفن رد و ناسنا و دنراد یمدقم هبنج اهنیا هکلب، دنرادن هدیا فاهنیا مکنیا هبتلا؛ یانعم یرس کپ زان دنا ترابع اهنیا یرظن تمکد زان تیاغ و همدقملا یذ نأ هب ناسنا مکنیا یارب دنا هلیسو و دندهی م قوس و تکرار یر هو جل دبت زان تسانا ترابع هک دسرب

مینیب دیاب ام هک تسانا تهج نیا رطاخهپ، تسانا هدش طلخ تارابع اجنیا رد هک میوگی م مکنیا نیا یانعم هب رگا؟ تسانا یانعم هچ هب، «نیعلا ملءلا هباشم ایلء املء ناسنلا اقرور یصد تمکلا»

۱. ۸۲، ص ۱، ج، یفاکلا

ماخذ و ی‌تسه تقیقده اب و دوشد ل‌دبته دوجو تقیقده به و ا تقیقده و دنک ادیبه ی‌وهام ل‌دبته ناسنا هک‌تسا تقاط ردقه به «ای» ناسنا عسو ردقه به: «دنامومرف اجنیا رد مکنیا سپ، دنک ادیبه تینیعه دوجو ملاوع دسر برگا؛ دسری‌م‌ایدسری‌مهیلعه وهام ی‌ل‌عه دوجو تقیقده به ناسنا این‌وچ؛ درادنا عمر رگید، «ی‌رشب رگه. تساه دویبه تمکد رگید نیا سپ، تساه هدیسرن، دسر نرگا و درادنا نعم ی‌ناسنا عسو ردقه به رگید ی‌تسه به تبسن رادقم نامه به اعقاو دسر به هک ی‌اهتر م ره به ناسنا هک مینک هیجوت روطنیا امه مکنیا الحرم به ی‌سک رگا؛ تساه مدرک ادیبه برقت رما ملاوع و قلخ ملاع مظنه به تبسن و تساه مدرک ادیبه برقت، دسر به عامسا الحرم به رگا و، رادقم نامه به، دسر به اعقاو الحرم به رگا، رادقم نامه به، دسر به تافص هدیسرن ا تقیقده به، دشاب مهیلعه وهام ی‌ل‌عه مکنیا طرشه به، دسر به هک ی‌الحرم ره به. رادقم نامه به رد تمکد زا هزادنا نامه به، دوشب و ا تقیقده به کیدزنه ی‌نعیه، دشاب مهیلعه وهام ی‌ل‌عه رگا ل‌احد. تساه مدرک ادیبه ریغت و ل‌دبته هزادنا نامه به و تساه متفرگ رارق و ا دوجو

جومه ایرد، دیایم ایرد کیدزنه تقو کیه. دوشی‌م‌دنممه به ش‌دوخ هزادنا به تمکد زا سکره، دمهمی‌م‌ار ش‌یادصد و رس، دنکی‌م‌ی‌یوب، دروخی‌م‌ش‌تروصد و رس به ی‌تارذ و دیایم مه‌داب و دراد و دوشی‌م‌مه‌سیخ، دروخی‌م‌ش‌تروصد و رس به تساه ن‌دز جوم ن‌آ اب هارمه هک ی‌تاشوار ت‌ن‌آ زا یردق و ل‌جدعب. تساه متفرن ایرد ل‌خاد زونه ی‌لو؛ دشاب ی‌روطنیا دیاب ایرد هک دیوگی‌م‌و دنکی‌م‌مه‌س‌اسحا کیه و دیایم و ل‌جدعب، دوشی‌م‌تناسه ه‌د‌دعب، تساه تناسه کیه ادتبا رد ایرد، دوشی‌م‌ایرد دراو و دیایم قمه ردقچ ایرد، بجعه هک دنیبی‌م‌و دیایم و ل‌جدعب، دوشی‌م‌رتمه ه‌د‌و دیایم و ل‌جدعب، دوشی‌م‌رتمه س‌م‌ل‌اما‌ک‌ار ایرد تقیقده ی‌عقوم. تساه مدرک س‌م‌ل‌ار ایرد تقیقده زا رتمه کیه طقف اجنیا رد ن‌ل‌آ! دراد ی‌لو، تساه مدرک س‌م‌ل‌ار ایرد قمه طقف زونه عقوم ن‌آ. دورب نییاپ رتمولیک ه‌د‌ل‌اثم‌باب‌ن‌م‌هک‌دنکی‌م‌نییاپ و ل‌اب و ن‌درک تکرده فرطن‌آ و فرطنیا به دنکی‌م‌عورش! تساه هدیمهفنه ار ضرع و ل‌وط مهیلعه وهام‌ک‌ار ایرد ل‌احد‌ن‌م‌: دیوگی‌م‌عقوم ن‌آ، هدیسر و ا دوجو رشارشه همه به هک ی‌تقو دعب، ن‌درک انشه «مهیلعه وهام ی‌ل‌عه» رگید مینک انعم روطنیا رگا ل‌احد. به‌یرشبله تقاط ی‌ل‌عه دوشی‌م‌نیا! مدرک س‌اسحا مظنه ن‌آ ر‌د‌ات‌ت‌س‌ا‌هدیسرن‌ا‌ت‌قیقده‌به‌اعقاو‌م‌کنیا‌هن‌، تساه ه‌د‌ش‌دنممه به ش‌دوخ به‌تر‌م‌رد‌ی‌نعیه، تسایند دشاب هتشداد دوجو ش‌ای‌رم‌ل‌اس‌ف‌ن‌د.

ی‌بلق و ی‌نیعه تمکد بتارم

ی‌ل‌عه م‌ه‌ض‌ع‌ب‌ا‌ل‌ن‌ض‌ف‌ل‌س‌ر‌ل‌ا‌ک‌ن‌ت‌: تساه روط کیه ی‌سک ره و دنکی‌م‌ادیبه توافقه تمکد بتارم لامک به‌تر‌م‌ن‌آ اما²، «ب‌م‌گ‌ح‌ل‌ا‌ن‌م‌ق‌ل‌ا‌ن‌ب‌ی‌ا‌ء‌د‌ق‌ل‌و»؛ دویبه هدیسر تمکد به اعقاو نامقله ترصد ل‌اثم¹؛ «ض‌ع‌ب‌؛ تساه ح‌ل‌اصد بتارم توافقه ل‌ثم‌ه‌ل‌ئ‌س‌م‌ن‌یا. تساه ملاسلا مهیلعه ه‌م‌نا و مرکا ریمغیه به ص‌ن‌خ‌م‌تمکد ن‌آ اب ح‌ل‌اصد نیا ای‌آ اما³، «ن‌ی‌ح‌ل‌ص‌ا‌ن‌ل‌ع‌ج‌ا‌ل‌ک‌و»؛ تساه ه‌د‌ما «ح‌ل‌اصد» ظفله ن‌اریمغیه همه فرابرد ل‌اثم مره‌ا‌ه‌چ‌ر‌ف‌س‌ر‌د‌ح‌ول‌ص‌م‌اق‌م‌ن‌یا؟ تساه ی‌ک‌یه⁴ «ن‌ی‌ح‌ل‌ص‌ل‌ا‌ن‌م‌ل‌ه‌ر‌خ‌ل‌ا‌آ‌ی‌ف‌ه‌ت‌ا‌و»؛ دیامرفی‌م‌هک ی‌ح‌ل‌اصد ی‌دایز ه‌ع‌س‌د‌ی‌اراد هک‌تسا ی‌ماقم نیا و، دوشی‌م‌ادیبه تعجر رد ناسنا ی‌ارب ه‌ع‌س‌د‌و‌ع‌ل‌ص‌ت‌ن‌آ‌هک‌تسا⁵. تساه ح‌ول‌ص‌ف‌ل‌ن‌خ‌م‌بتارم ماهنیا. تساه عوجر ماقم رد ادخرهاظم و روانا زا

؟دنکی‌م‌ادیبه ل‌وا رفسد ز‌ل‌بق‌ار مره‌ا‌ه‌چ‌ر‌ف‌س‌ر‌د‌ه‌ع‌س‌د‌ن‌یا: دنیملت

مه عوجر رد و دنکی‌م‌ی‌قر ف‌چ‌یه‌ع‌ان‌ف‌رد‌ی‌لو، تساه ر‌ث‌وم‌ت‌ب‌یر‌ت‌ه‌و‌ح‌ن‌ه‌ت‌ب‌ل‌ا؛ ریخه‌ن‌: داتسا. تساه ه‌ت‌ک‌اش‌ی‌ل‌عه‌ل‌ک

¹: ۱۱۰ ص، ۱ ج، ی‌سانشه‌ماما. ۲۵۳ ه‌ی‌آ (۲) مرقدیه‌روس

«م‌پ‌اه‌داد‌ی‌ر‌ت‌ر‌ب‌ر‌گ‌ید‌ض‌ع‌ب‌ار‌ی‌ض‌ع‌ب‌ام‌ار‌ن‌ا‌گ‌د‌ات‌س‌ر‌ف‌و‌ن‌ار‌ب‌م‌ای‌ن‌یا»

² «م‌پ‌ت‌خ‌وم‌ا‌تمکد، ن‌امقله به‌ام‌هک ی‌بق‌ح‌ته‌به‌و»؛ ۸۵ ص، ۵ ج، ر‌ا‌و‌نا‌ع‌ل‌م‌ط. ۱۲ ه‌ی‌آ (۳۱) نامقله‌روس

³ ۷۲ ه‌ی‌آ (۲۱) ع‌اب‌ی‌ن‌ا‌روس

⁴ ۲۷ ه‌ی‌آ (۲۹) ت‌وی‌ک‌نه‌روس؛ ۱۲۲ ه‌ی‌آ (۱۶) ل‌ح‌ذ‌روس؛ ۱۳۰ ه‌ی‌آ (۲) مرقدیه‌روس

⁵ ۸۴ - ۷۶ ص، ب‌اب‌ل‌ا‌ل‌ی‌لو‌ا‌ک‌ول‌س‌و‌ر‌ی‌س‌ر‌د‌ب‌اب‌ل‌ا‌ب‌ل‌اس‌ر‌به‌د‌وش‌ع‌وج‌ر، ح‌ول‌ص‌م‌اق‌م‌ن‌و‌م‌ار‌ب‌ر‌ت‌ش‌ی‌ب‌ع‌لا‌ط‌ا‌ت‌ه‌ج

آن تعریفی که مرحوم آخوند برای حکمت آورده بود عبارت است از «استکمال و تبدل نفس». البته ایشان در این عبارت باید فلسفه را تعریف می‌کرد، اما غایت را در تعریف فلسفه آورده بود و این یک نقص است. تعریفی که ما از حکمت واقعی می‌کنیم عبارت است از: «تبدل نفس به واسطه ادراک حقایق نفس‌الأمریه» یعنی تبیین واقعی هر شیء لدی‌النفس هچ و رمأ لماع قیاقدهچ، هیلع وهام لیلع ش‌دوخ لامک هب و دنکی مادپ لامکتسا سف، ن‌بیت نیا لمطساو هب لینعی عقاو ن‌بیت. قلخ لماع قیاقدهچ. دسری م.

لامکتسا یارب همدقم و لامکتسا بجوم ای، هیلع وهام لیلع ماظنل کی قیقدهچ لیعقاو ن‌بیت نیا سف، دوشن ادپ ن‌بیت نیا لی تقو ات. تسا لامکتسا اب لیواسم و دراد لامکتسا اب لیجراخ ت‌بیتع ای، تسا هچ، دسری م ش‌دوخ لامک ن‌ا هب سف، ن‌بیت نیا لمطساو هب اما؛ تسا مدرک لی قرف و تسا ش‌دوخ لیاجرد هک لیروطن‌ا و تسده عی‌شن‌ا هکی‌روطن‌ا هب لینعی، دسری م هیلع وهام لیلع عی‌شدرهت قیقدهچ لینعی. دسری م دراد ت‌یعقاو

روطن‌ا، عایشا قیاقدهچ تبسند سف‌کار کار دا» زا دوت‌ترابع میدرک ظاحل اجنیا رد ام هک لیفصو هیلع وهام لیلع عایشا قیاقدهچ تاذ کار دا» : مپیوگی م لاماد اما؛ «دشاب دیاب هک». پس حکیم یعنی آن ذاتی که هر حقیقتی را در جای خودش قرار می‌دهد و هر وجودی را مطابق با آنچه هست قرار می‌دهد؛ البته نه قرار دادن تفکری و تعقلی و تأملی، بلکه قرار دادن صدوری و علی.

یاجرد هیلع وهام لیلع ار عایشا قیاقدهچ تسا نیا هب قیلأ لی‌دوجوم مادک و تاذ مادک لاماد رارق ش‌دوخ یاجرد اهنته‌ن وا! تسیند قیلأ راگدرورپ تاذ ریغ لی‌دوجوم چیه؟ دهدب رارق ش‌دوخ نیلوا نیا. دریگی م ت‌نشذ وا دوجو زا عایشلا ت‌یقید و تسا عایشلا ت‌یقید نیع‌لاصا هکلب، دهدی م. دنیوگی م می‌کد وا هب اذل، تسا راگدرورپ تاذ رد ت‌یقیلأ و ت‌یلوا و ت‌یلوا لمحرم هک دوشی م لمحرم دارفا، وا زا دعب و مرکا ربمغیب، هی‌هلا تاذ زا دعب. تسا ربیدت و میظنت ماقم ن‌یرتلا اب و ن‌یرتی‌لع نیا هیلع وهام لیلع ار عی‌شدره هک دوشب لی‌دوجو اهنا دوجو و دنسرب تمکد ماقم نیا هب هک دنتسه یرگید. دنیوگی م می‌کد اهنیاب هب. دنک س‌مل و دنیببو دهدب رارق ش‌دوخ یاجرد.

دسری م تمکد هب مه‌هکلام و ن‌ج اذل؛ تسا ... و هکلام و ن‌جو سف‌ن‌زام عا اجنیا رد تاذ ن‌اسنا نودام هکلب، ن‌اسنا رادقمه هب لی‌لو

؟ دوشی م فدارتم صلخم اب می‌کد، امشدش یامرف رب انب: ذیملت

عانف ماقم نیصلخم ماقم. تسا رتلا اب صلخا لمحرم زا و صلخم زا لیعقاو می‌کد، هب: داتسا عانف همزلا^۱، مدرک ضرع هکی‌روطن‌امه هتبلا. دزاسی م مه‌تافصد و عامسا عانف اب هچرگ، تسا تاذ عانف دنناوتی م، دروخب تاذ هب هک دشابذ هیللاج ی‌اههقر اب ات لینعی؛ تسا تاذ رد عانف، تافصد و عامسا. دننک ادپ لی‌نامسا

ل‌اد ن‌اونعهب لی‌ثانف تلاماد هک دنتسه لی‌دارفا لینعی؛ تسا هکلم رد تبحص، تاذ عانف ماقم رد
^۲«تسا رطخ دص عانف یوسن‌ا زا» : تسده لی‌تارطخ زونه اذل، تسا مدرک ادپ هکلم هب‌نج لی‌لو، دنراد ش‌دوخ لی‌نعی ت‌ینا لمئسم. تسا ت‌ینا لمئسم هکلب، تسیند سف‌ن‌فد لمئسم اجنیا رد هتبلا. تسا اجنیا هب‌طوبرم روبع هچرگ. تسا هتشدگن لی‌تاذ ن‌یعذ زا زونه لی‌لو، تسا مدرک روبع سف‌ن‌زا دنچره لی‌نعی؛ تسده زونه ت‌اتبعت زا روبع رد لی‌ساسا لامکشا و تسا ریس‌طساوارد سف‌ن‌زا روبع لی‌لو، تسا مهم لی‌لیخ م سف‌ن‌زا تسا

؟ تسا نیمه مه‌ریثک ریخ: ذیملت

زا لی‌نیشدرگید و دریگد ار فار ن‌اسنا لی‌دوجو بن‌اوشد مامت هک لی‌ریخن‌ا لی‌نعی ریثک ریخ: داتسا

^۱ ۱۸۴ ص هب دوش عوجر
^۲ ۳۱۴ لزغ، (لی‌نیوزق) ظفاد ناوید

ریتک» دنک الأخ ای می مک ای دویمک ای تراقد ساسحا ،دوجو ن آ بهت بسن ناسنا هک دراذگنذی قاپ ناسنا
ن دیسرنامهریتک ریخ .دراذگی منذی قاپ ناسنا ی ارب ی نلاخ و دریگی م ار ناسنا دوجو مامت ی نعی «تسا
درادن دوجو ی اهرتر مرگید ن آ زا رتلاب هک تسا ی تسه تقیقده به
دمحمل آ و دمحم ی اعل صد مهللا